UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianae, 1661

4 Si cadit accusans, se non purget reus inde.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62953

Visual Library

prævaricator dicitur. Quid igitur de eo ſiet? Sive privato judicio, ſive publico prævaricatus eſt, hoc eſt, prodiderit cauſam, hic extra ordinem ſolet puniri. ¶ Sciendum a eſt, quòd hodie iis, qui prævaricati ſunt, pœna injungitur extraordinaria] & infrà. [¶ Accuſator b de prævaricatione convictus, poſtea ex lege non accuſat. ¶ In c omnibus cauſis (præterquàm in ſanguine) qui delatorem corrumpit, pro victo habetur.] & infra lib. 48. tit. de abolitionibus criminum. [¶ Prævaricatorem d eſſe eum oſtendimus, qui contulit e cum reo, & tranſlatitiè munere accuſandi defungitur, eò quòd proprias quidem probationes diſſimularet, & falſas verò rei accuſationes admitteret. ¶ Si qui autem ab accuſatione citra abolitionem deſtiterit, punitur. Abolitio privatim à præſidibus f poſtulari, ac impetrari ſolet: item pro tribunali, non de plano: nec præſes hanc cognitionem alteri demandare poteſt. Si plura crimina idem eidem intulerit, ſingulorum abolitionem debet petere, alioqui, prout quid admiſerit g ejus nomine ſenatuſconſulti pœnam patietur.] & titulo eodem. [Deſtitiſſe h eum accipimus, qui in totum animum agendi depoſuit, non qui diſtulit accuſationem: ſed qui permiſſu Imperatoris i ab accuſatione deſtitit, impunitus eſt.] Abolitio enim pœnam remittit, infamiam non tollit. Vnde Impp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. lib. 9. Cod. eod. titulo, de generali abolitione dixiſſe leguntur. [¶ Indulgentia k, Patres conſcripti, quos liberat, notat: nec infamiam criminis tollit, ſed pœnæ gratiam facit. Si autem, reſtituo te in integrum, Princeps dixerit, infamiam tollit. Vnde in eodem lib. tit. de ſententiam paſſis, & reſtitutis, cuidam deportato in inſulam Imperator Antonius dixiſſe legitur: [Reſtituo te in integrum provinciæ tuæ,] & adjecit. [Vt autem ſcias, quid ſit in integrum reſtituere, reſtituo te honoribus & ordini tuo, & omnibus cæteris.]

1 ¶ Calumniatoribus pœna legitimè irrogatur] *Hæc verba licet in collatis Gratiani manuſcriptis exemplaribus non habeantur, tamen quia ſunt etiam in Pandectis, non ſunt expuncta.*

2 ¶ Si autem interloquendo] *Hactenus retulerat Gratianus verba juriſconſulti. Hinc autem uſque ad verſ.* oportet. *refert tantummodo ſententiam.*

QVÆSTIO V.

¶ *Quintam ponit poſt tertiam, quia harum quæſtionum ſimillimum eſt argumentum.*

1 ps DEficientibus verò accuſatoribus, reus non videtur eſſe cogendus ad purgationem. Sicut enim rei poſſeſſor deficiente actore titulum ſuæ poſſeſſionis probare non cogitur, ita qui impetitur, ad innocentiam ſuam probandam cogendus eſſe non creditur. Auctoritate quoque Papæ Cornelii, & Triburienſis concilii ſacerdotes jurare prohibentur, niſi pro recta fide.*

C. I. ¶ *Iuramentum à ſacerdotibus non eſt exigendum.*

Ait enim Cornelius *epiſt. ſecunda ad Rufum Epiſcopum orientalem.*

SAcramentum *l* hactenus à ſummis 1 ſacerdotibus vel Dei miniſtris exigi, niſi pro fide recta, minimè cognovimus: nec ſponte eos juraſſe reperimus.

¶ *In vetuſtis codicibus caput hoc conjunctum eſt cum duobus ſequentibus, quæ ſunt ex eadem epiſtola Cornelii Papæ.*

1 ¶ Summis] *Sic habet originale. Sed Burchardus & Ivo in quinta parte,* ab Epiſcopis, & reliquis ordinibus exigi. *Idem verò Ivo in parte 12.* à ſummis ſacerdotibus, vel reliquis Dei miniſtris.

C. II. ¶ *De eodem.*

Idem *paulò inferius.*

NOs *a* ſanctorum exempla ſequentes, ſanctorum A-poſtolorum, eorumque ſucceſſorum jura firmamus, & ſacramenta incauta fieri prohibemus.

C. III. ¶ *De eodem.*

Idem *ibidem.*

NOs ſacramentum Epiſcopis neſcimus oblatum, nec unquam fieri debet 1.

1 ¶ Debet] *Sequebatur,* niſi pro recta fide, *quæ ſublata ſunt: quia in optimis manuſcriptis, neque in ipſa epiſtola hæc verba habentur, ſed ſup. ead. cap. 1.*

C. IV. ¶ *Si quis Presbyter contra laicum, vel laicus contra Presbyterum querimoniam habeat, Epiſcopo præcipiente terminetur.*

Item ex concilio Triburienſi, *c. 21.*

SI *b* quis Presbyter contra laicum, vel laicus contra Presbyterum aliquam habet querimoniæ controverſiam, Epiſcopo præcipiente *c* ſine perſonarum acceptione finiatur, & laicus per juramentum *d* (ſi neceſſe eſt) ſe expurget: Presbyter verò vice juramenti *e*, per ſanctam conſecrationem interrogetur *f*, quia ſacerdotes ex levi cauſa jurare non debent. Manus enim per quam corpus, & ſanguis Chriſti conficitur, juramento polluatur? abſit: cùm Dominus in Evangelio diſcipulis ſuis (quorum vicem nos indigni in ſancta gerimus eccleſia) dicat [Nolite *g* omninò jurare: Sit autem ſermo noſter, eſt, eſt: non, non. Quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.]

2 pars. *Verùm his auctoritatibus non omnimodo juramenta prohibentur fieri à ſacerdotibus: ſed tantùm incauta, & ea, quæ qualibet cauſa temporali judici offeruntur. Cùm autem populari infamia ſacerdotes opprimuntur, tunc ad innocentiæ ſuæ aſſertionem juramenta debent offerri.*

C. V. ¶ *Sacerdos à populo accuſatus, juramento innocentiam ſuam aſſerat.*

Vnde Gregorius Papa *tertius ad Bonifacium, epiſt. 1.* h

PResbyter *i*, vel quilibet ſacerdos, ſi à populo accuſatus fuerit, & certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbent veritatem, jusjurandum in medio [...] illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, [...] nuda & aperta ſunt omnia.

C. VI. ¶ *De Leone Epiſcopo, quem beatus Gregorius purgationem præbere fecit.*

Item ex regiſtro Gregorii *lib. 2. indict. x. epiſt. 3[...] ad Iuſtinum Prætorem.* 1

HAbet *k* hoc proprium antiqui hoſtis invidia, [...] quos in pravorum actuum perpetratione (Deo resiſtente) dejicere non valet, opiniones eorum, [...] ad præſens ſimulando, dilaceret. Quoniam igitur [...] dam contra ſacerdotale propoſitum de Leone fra[...] & Coepiſcopo noſtro ſiniſter rumor aſperſit, utrum [...] ra eſſent, diſtricta diutius fecimus inquiſitione p[...] ri: & nullam in eo de his, quæ dicta fuerant, culpam [...] venimus. Sed ne quid videretur omiſſum, quod [...] potuiſſet dubium cordi remanere, ad beati Petri [...] tiſſimum corpus diſtricta eorum ex abundanti ſa[...] ſacramenta præbere. Quibus præſtitis magna [...] exultatione gaviſi, quòd hujuſmodi experimento [...] nocentia ejus evidenter enituit. Pro qua re glo[...] ſtra prædictum virum cum omni charitate ſuſcipe[...] reverentiam ei, qualem ſacerdoti decet, exhibe[...] qua in cordibus remaneat, de his quæ ſunt jam p[...]

a *L. 2. Sciendum.* b *l. 5. Accuſator.* c *l. fi. eod. tit.* d *d. l. 1. ad ſenatuſconſult. Turpilia. §. prævaricatorem.* e *al. concludit.* f *al. præſide.* g *al. amiſerit.* h *l. 13. deſtitiſſe.* i *al. accuſatione.* k *tit. 43. l. 3. & in Cod. Theod. l. 9. tit. 38. tit. 51. l. 1. §. reſtituo.* l *Burch. lib. 1. c. 193. Ivo p. 5. c. 509. & p. 12. c. 71.*

a *Ivo p. 12. c. 77.* b *Burch. l. 2. c. 182. Ivo p. 6. c. 22. Pan[...]* c *al. regente.* d *al. præjuramento.* e *al. præjuram[...]* [...] *conſtringatur.* g *Matt. 5.* h *& l. 7. cap. 281.* i *A[...]* *Burch. l. 2. c. 186. Ivo p. 6. c. 231. Pann. l. 5. c. 9.* k *Po[...]* *Anſel. l. 6. c. 162. Burch. l. 1. c. 194. Ivo p. 5. c. 309. Pann. l. [...]*

ta, dubietas. Sed ita ſupraſcripto vos Epiſcopo devotiſſimè oportet in omnibus adhærere, ut congruè decenterque Deum in ejus perſona, cujus miniſter eſt, videamini honorare.

1 ¶ Prætorem] *In codicibus Gratiani eſt,* Imperatorem. *In epiſtola excuſa legitur,* Iuſtino Presbytero: *emendatum verò eſt ex duobus vetuſtis codicibus epiſtolarum, & Polycarpo: eſtq; idem Iuſtinus ad quem ſcripta eſt ſecunda epiſtola primi libri, in libris etiam impreſſis incorrupta inſcriptione.*

C. VII. ¶ *Quomodo beatus Gregorius Mennam Epiſcopum juramento purgari fecit.*
Item ex eodem *ad Brunichildam Reginam Francorum, lib. 11. epiſt. 8.*

MEnnam *a* verò reverendiſſimum *b* fratrem, & coëpiſcopum noſtrum, poſtquam ea, quæ de eo dicta fuerant, requirentes, in nullo invenimus culpabilem eſſe, qui inſuper ad ſacratiſſimum corpus Petri Apoſtoli ſub jurejurando, ſatisfaciens, ab his quæ objecta ejus opinioni fuerant, ſe demonſtravit alienum, reverti illuc purgatum, abſolutumq; permiſimus: quia ſicut dignum erat ut ſi in aliquo reus exiſteret, culpam in eo canonicè puniremus, ita dignum non fuit, ut eum adjuvante innocentia diutius retinere, vel affligere in aliquo deberemus. ¶ Purgationem 1 tamen *c* ante te duobus ſibi ſacerdotibus junctis, ubi accuſator ceſſaverit, eundem ex ſe præbere tuo committimus arbitrio. Vulgarem denique, ac nulla canonica ſanctione fultam legem, ferventis ſcilicet, ſive frigidæ aquæ, ignitique ferri contactum, aut cujuslibet popularis inventionis (quia fabricante hæc ſunt omnino ficta invidia) nec ipſum exhibere, nec aliquo modo te volumus poſtulare, imò Apoſtolica auctoritate prohibemus firmiſſimè.

1 ¶ Purgationem] *Hic erat graviſſimus error. Conjunctè enim hæc legebantur cum ſuperioribus, quæ Brunichildæ ſunt ſcripta quaſi purgatio Presbyteri à B. Gregorio mulieri committeretur. Sed nil tale legitur in epiſtola B. Gregorii, ex qua prior pars hujus capitis eſt accepta. Verum Ivo p. 10. c. 15. & Pann. l. 5. c. 8. citant hoc ex epiſtola Alexandri ſecundi Raynaldo Cumano Epiſcopo, cujus epiſtolæ initium eſt infrà eadem c.* ſuper cauſa. *Et hic verſiculus,* Purgationem. *continenter legendus eſt poſt extrema verba illius capitis. Ac propter citationes doctorum hinc quidem motus non eſt: ſed additum eſt in margine nomen Alexandri ſecundi. Ita nihil loci relinquitur admirationi auctoris gloſſæ. Nuſquam enim Romani Pontifices hujuſmodi cauſas mulieribus leguntur commiſiſſe.*

C. VIII. ¶ *De Maximo Salonitano Epiſcopo, qui ſacramento ſeipſum purgavit.*
Item Gregorius *Caſtorio Notario Ravennæ, lib. 7. indict. 2. epiſt. 80.*

QVantò *d* à nobis credi tibi, & neceſſarias vides cauſas injungi; tantò te ſtrenuum debes & ſollicitum exhibere. Proinde, ſi Maximus Salonitanus præſtito ſacramento firmaverit ſe ſimoniaca hæreſi non teneri, atq; de aliis ante corpus ſancti Apollinaris tantummodò requiſitus, innoxium ſe eſſe reſponderit, & de inobedientia ſua pœnitentiam (ſicut deputavimus) egerit, volumus, ut ad conſolandum illum, epiſtolam, quam ad eum ſcripſimus (ubi ei & gratiam noſtram, & communionem nos reddidiſſe ſignavimus) experientia tua dare debeat; quia ſicut in contumacia perſiſtentibus ſeveros nos eſſe convenit, ſic iterum humiliatis & pœnitentibus negare locum veniæ non debemus.

C. IX. ¶ *De eodem.*
Idem *Mariniano Epiſcopo Ravennæ, lib. 7. epiſt. 79.*

QVæ de cauſa Maximi ſint agenda, ex epiſtolis, quas ad vos ante transmiſimus, agnoviſtis. Sed quia

a *Polyc. ibid. Burch. l. 1. c. 196. Ivo p. 5. Pann. l. 5. c. 6. Alex. II. Raynaldo Epiſcopo.* b *al. reverentiſſimum.* c *Ivo p. 10. c. 15. Pann. l. 5. c. 8.* d *Polyc. lib. 2. tit. 37.*

qualis de hac re fraternitatis veſtræ voluntas ſit, ac magis petitio, à præſentium latore Caſtorio chartulario noſtro renunciante cognovimus: ideò, ſi idem Maximus coram vobis, & prædicto chartulario noſtro, de ſimoniaca hæreſi præſtito ſe ſacramento purgaverit, atque de aliis ante corpus ſancti Apollinaris (ut ſcripſimus) tantummodò requiſitus liberũ ſe eſſe reſponderit, cauſam ipſius, fraternitatis veſtræ, de eo, quod excommunicatus Miſſarum ſolennia agere præſumpſerit, judicio committimus, qua debeat pœnitentia talis culpa purgari. Et ideò quidquid vobis ſecundùm Deum placet, ſecuri diſponite, nec aliquod de nobis dubium habeatis. Nam quidquid à vobis de hac cauſa fuerit ordinatum, nos & gratè ſuſcipimus, & libenter admittimus.

C. X. ¶ *Qualiter Sixtus ſemetipſum purgavit.*
Item Sixtus Papa III. *epiſt. ad Orientales Epiſcopos, c. 1.*

MAndaſtis *a*, ut ſcriberem vobis, qualiter inſtans jurgium contra me ſuſcitatum ſit, vel à quo, ut veſtro adminiculo pelleretur, & cauſa mea firmaretur. Scitote me criminari à quodam Baſſo, & injuſtè perſequi. Quod audiens Valentinianus Auguſtus, noſtra auctoritate ſynodum congregari juſſit. Et facto concilio cum magna examinatione ſatisfaciens omnibus (licet evadere ſatis aliter potuiſſem) ſuſpicionem tamen fugiens, coram omnibus me purgavi, me ſcilicet ſuſpicione, & æmulatione liberans, ſed non aliis, qui noluerint, aut ſponte hoc non elegerint, faciendo *b* formam exemplumque dans.

C. XI. ¶ *De cauſa Guillandi Presbyteri.*
Item Alexander *Raynaldo Cumano Epiſcopo.*

SVper *c* cauſa Guillandi Presbyteri tui de morte Epiſcopi ſui, prædeceſſoris tui, infamati, in medium conſuluimus: itaq; circumſtantium fratrum unanimi aſſenſu tuæ dilectioni reſcribimus, præfatum Guillandum Presbyterum ante te præſentandum, ubi ſi certi accuſatores defuerint, tunc dictante juſtitia ſine omni controverſia Presbyter, quæcunq; ob hoc injuſtè amiſit, ac ſacerdotium accipiat, & integra beneficia 1.

1 ¶ Beneficia] *In epiſtola hoc loco ſequitur verſic.* purgationem. *ſuprà ea. c.* Mennam. *ut ibi notatum eſt.*

C. XII. *De purgatione clericorum, ſi convinci non potuerint.*
Item ex concilio Agathenſi.

SI *d* legitimi accuſatores crimina 1 ſacerdotis probare non potuerint, & ipſe negaverit, tunc ipſe cum ſeptem ſociis ſui *e* ordinis (ſi valet) à crimine ſemetipſum expurget. Diaconus verò, ſi eodem crimine accuſatus fuerit, cum tribus ſemetipſum excuſet.

1 ¶ Crimina] *Apud cæteros collectores legitur:* ſi autem accuſatores legitimi non fuerint, qui ejus crimina manifeſtis indiciis probare contenderint, & ipſe, &c.

C. XIII. ¶ *De eodem.*
Item ex concilio *f* Ilerdenſi.

PResbyter *g* ſi à plebe ſibi commiſſa, mala opinione infamatus fuerit, & Epiſcopus legitimis teſtibus approbare non potuerit, ſuſpendatur *h* uſque ad dignam ſatisfactionem: ne populus fidelium in eo ſcandalum patiatur. Digna verò ſatisfactio eſt, (ſicut 1 à majoribus conſtitutum eſſe docetur) quando ſive

a *Nic. epiſt. 7. ad Michaelem.* b *al. faciendi.* c *Pann. l. 5. c. 7. Ivo p. 10. c. 16. & in ep. ad VVildebertum Cœnomanenſem.* d *ext. de purg. can. c. ſi quis Presbyter. Burch. lib. 2. c. 181. Ivo p. 6. c. 226. Pann. l. 5. c. 5.* e *al. ſui ejuſdem ordinis.* f *c. 18. ℣. ead.* g *Burc. lib. 1. c. 184. Ivo p. 6. c. 229. Panor. lib. 5. c. 9.* h *al. ſuſpendatur ab officio Presbyter uſque.*

ſecundùm canones, ſive ad arbitrium Epiſcopi ſeptem
ſibi collegas adjungit, & jurat in ſacroſancto 2 Evange-
lio coràm poſito, quòd crimen ſibi illatum non perpe-
travit. Et hac ſatisfactione purgatus, ſecurè deinceps ſu-
um exequatur officium.

1 ¶ Sicut à majoribus conſtitutum] *Hoc loco, ſicut & paulò inferius, plura ſunt verba apud cæteros collectores.*

2 ¶ Sacroſancto] *Apud eoſdem legitur*, in ſacro coràm poſito Evangelio, *quò facit cap. teſtimonium. in verſic. nemo clericum. infrà 11. q. 1.*

C. XIV. ¶ *De eodem.* PALEA.

[*Item* Sylveſter Papa.]

ACcuſatum *a* ſimoniacum neceſſe habuimus ſum-
mopere per ſcripturam prohibere, ne Miſſarum ſo-
lennia celebrare debuiſſet, donec quid eſſet verius po-
tuiſſemus cognoſcere.

¶ *Citatur hic ex Sylveſtro; fere idem eſt in decret. tit. de ſimo. c. accuſatum. & ibi tribuitur Deodato Pontifici. Sed in nullis ho-rum duorum Pontificum ſcriptis, quæ extent, tale aliquid eſt inven-tum. In regeſto B. Gregorii lib. 5. epiſt. 3. Maximo præſumptori ec-cleſiæ Salonitanæ hæc leguntur.* Pervenit itaque ad nos, quòd
per ſimoniacam hæreſim fueris ordinatus. Sed & alia
de te multa hîc dicta ſunt, de quibus unum quàm ma-
ximè fuit, propter quod neceſſe habuimus te ſummo-
pere per ſcripta noſtra prohibere, ne Miſſarum ſolennia
celebrare debuiſſes, donec quid eſſet, verè potuiſſemus
addiſcere. *Et ex hac epiſtola videri poteſt accepta hæc palea, & c. accuſatum. & c. quoties. extra de ſimo. Nam initium ipſius epiſtolæ eſt,* Quoties contra, &c.

C. XV. PALEA.

[*Item* ex concilio Triburienſi.]

NObilis homo, vel ingenuus, ſi in ſynodo accuſatur, &
negaverit, ſi eum conſtiterit fidelem eſſe, cum duo-
decim ingenuis ſe expurget: ſi antea deprehenſus fuerit
in furto, aut perjurio, aut falſo teſtimonio, ad juramen-
tum non admittatur, ſed (ſicut qui ingenuus non eſt) fer-
venti aqua, vel candenti ferro ſe expurget.

¶ *Burchardus etiam citat ex concilio Triburienſi, cap. 10. & in Triburienſi illo, quod extat impreſſum, habentur nonnulla ad hanc rem facientia.*

C. XVI. ¶ *De eodem.*

Item Hincmarus *Rhemorum Epiſcopus.*

SI *b* mala fama de Presbytero exierit, & accuſatores
ac teſtes legales defuerint *c*, ne contra Apoſtolum *d*,
infirmorum corda de mala fama Presbyteri percutian-
tur, & ne vituperetur miniſterium noſtrum, néve ſecu-
riores Presbyteri exiſtentes licentius in peccatum prola-
bantur, ſecundùm decreta 1 majorum cum denomina-
tis ſibi vicinis Presbyteris, quos ſcimus ſe nolle pejerare,
ſacramento famam purget.

¶ *In concilio Rhemenſi Troſleiano 9. c. refertur ſynodus ab Hinc-maro Rhemorum Archiepiſcopo habita, in qua habetur hoc caput.*

1 ¶ Secundùm decreta] *In ſynodo legitur*, ſecundùm de-
cretum Gregorii junioris ſit jusjurandum in medio, & ha-
beat malæ famæ Presbyter in ſacramento purgationis
ſuæ eum teſtem, quem habebit & judicem.

C. XVII. ¶ *De eodem.*

Item Innocentius *Aquilegienſi Patriarchæ & Mantuano Epiſcopo.*

QVoties frater noſter Tridentinus Epiſcopus in no-
ſtra præſentia de ſimonia ſit impetitus, pruden-
tiam veſtram latere non credimus: cujus cauſa tandem
in noſtra præſentia ventilata, producti ſunt adverſus
eum accuſatores, viva *e* voce, & ſcripto aſſerentes, quòd
eccleſiam ſancti Petri de Pado *f*, Presbytero Paulo dede-
rit pro quatuor modiis frumenti *g*, quos ab ejuſdem
eccleſiæ laicis acceperit. Verùm quoniam nec accuſato-
res, nec teſtes ſecundùm formam canonum, & ſancto-
rum Patrum ſtatuta in cauſa ipſa procedere potuerunt,
communi fratrum noſtrorum concilio judicamus, ut
tertia manu ſui ordinis, & quatuor *a* abbatum & reli-
gioſorum ſacerdotum de ſupradicta ſimonia in veſtra
præſentia ſe debeat expurgare. Porrò purgationis tenor
erit hujuſmodi. Idem Epiſcopus ſuper ſancta Evangelia
primùm jurabit, quòd pro eccleſia ſancti Petri de Pado
Presbytero Paulo danda, neque ipſe per ſe, neque per
ſubmiſſam perſonam, neque alius pro eo, ſe ſciente, pre-
tium receperit. Deinde verò purgatores ſuper ſancta
Dei Evangelia jurabunt, quòd ſicut ipſi credunt, ve-
rum juravit. Nos itaq; cauſæ hujus ſeriem committentes
prudentiæ veſtræ, mandamus vobis, ut congruo loco in
unum convenire curetis, & ita cauſam juxta præſentem
tenorem præſtante Domino reſtauretis, quatenus [illegible]
mnis de cætero hujus quæſtionis ſcrupulus auferatur, [illegible]
utrique parti ſua juſtitia conſervetur. Si quis verò
vobis, certa præpediente cauſa, intereſſe non pote[rit],
vosque adeſſe poteritis, idem judicium terminate. Qu[od]
ſi prædictus frater noſter A. prædictam purgationem [fe-]
cerit, vos ei auctoritate noſtra prædictum officium [et]
Tridentinam eccleſiam reſtituite. Hanc autem pu[rga-]
tionem ante proximam purificationem beatæ Mariæ [vir-]
ginis adimplere jubemus.

¶ *Caput hoc extat in decret. tit. de purg. canon. & tribuitur In-nocentio tertio. Sed viſum eſt ibi eſſe mendum, ut III. ſit po[ſitum] pro II. Nam collector Decretalium ſolet in Pontificibus [ordi]nem obſervare, ut eos qui anteceſſerunt prius citet. Ita, cum [hoc] caput habeat ante aliquot canones Alexandri, ac Lucii te[rtii, qui] præceſſerunt Innocentium III. non videtur huic poſſe tribui: [quam]quam habeatur etiam eidem adſcriptũ inter opera ipſius p[...] nes, & in conciliis, quæ in quatuor tomos ſunt diviſa, [...] A pleriſq; autem manuſcriptis Gratiani codicibus, etiam [...] bus paleæ eſſe ſolent, totum iſtud caput abeſt. A verſicul[o] Nos itaque. uſque ad finem abeſt ab omnibus.*

In præmiſſis auctoritatibus ſubintelligitur, ſi reus ſe purg[are vo]luerit, ut ſacri canones modum, non neceſſitatem purgandi [...] imponant: ſicut apparet ex fine capituli Sixti Papæ, *& [...] Leonis, qui data purgatione ait de ſeipſo.*

C. XVIII. ¶ *De Leone qualiter ſe purgavit.*

AVditum *b* eſt, fratres chariſſimi, qualiter m[ali ho]mnes in me gravia crimina confinxerunt. Qua[propte]rem ego Leo Pontifex ſanctæ Romanæ eccleſiæ p[urifi]co me in conſpectu veſtro, coram Deo & angelis [...]
qui iſtas criminoſas, & ſceleratas res, quas illi [mihi]
objiciunt, nec perpetravi, nec perpetrari juſſi. H[oc]
tem faciens, non legem præſcribo cæteris, quæ i[...]
cogantur.

¶ *Caput hoc eſt Leonis tertii. Tota verò hiſtoria falſa[e accusa]tionis & purgationis ipſius refertur in vetuſtis Pontificalibus, [ex qui]bus magnam partem accepit S. Antoninus p. 2. hiſtor. [...] cap. 1. §. 8. de qua etiam re meminit Marianus Scotus, & [...] nius libr. 4. cap. 90. Apud Burchardum & Ivonem p[...] hoc caput, atque hæc viſa ſunt notatu digna.* Quamo[brem]
ego Leo Pontifex S. R. E. à nemine judicatus [...]
coactus, ſed ſpontanea mea voluntate purifico [me in]
conſpectu veſtro, coram Deo & Angelis ejus, qu[i con-]
ſcientiam meam novit, & beato Petro princ[ipe apo-]
ſtolorum, in cujus conſpectu conſiſtimus, quia [istas cri-]
minoſas, & ſceleratas res, quas illi mihi obji[ciunt, nec]
perpetravi, vel perpetrari juſſi. Teſtis eſt mihi D[eus, in]
cujus judicium venturi ſumus, & in cujus co[nspectu]
conſiſtimus. Et hoc propter ſuſpiciones mala[...]
das mea ſpontanea voluntate facio, non qua[si ...]
nibus inventum ſit, aut quaſi ego hanc conſue[tudinem ...]

a *Extr. de pur. can. c. 1. Burch. lib. 16. c. 19.* b *Ivo p. 6. c. 420.* c *al. defecerint.* d *2. Corinth. 6.* e *al. una.* f *al. Pajo.* g *al. farina.*

a *al. quarta manu.* b *Burchard. lib. 1. c. 231. Ivo [...] Pann. lib. 5. c. 4.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

aut decretum in ſancta eccleſia ſucceſſoribus meis, nec non & fratribus, & Coepiſcopis noſtris imponam, ſed ut melius à vobis abſcindatis rebelles cogitationes.

Ecce qualiter ſummus Pontifex ſemetipſum purgat, nec tamen cæteris neceſſitatem purgandi præſcribit. Unde datur intelligi, quòd ſatisfactio purgationis in voluntate conſiſtit accuſati, non in arbitrio judicis. Sed cùm in Ilerdenſi a concilio Presbyter jubeatur ſuſpendi uſque ad dignam ſatisfactionem, cùm etiam decreto Leonis in arbitrio ponatur Epiſcopi, quota manu ſacerdos purgare ſe debeat, patet quòd ad purgationem cogendus eſt, nec in ſua voluntate, ſed in arbitrio judicis conſiſtit.

C. XIX. ¶ *Qualiter ſacerdos ſe purgare debeat.*

Unde Leo Papa *ſcribens ad Carolum Regem ait.*

OMnibus *b* vobis viſu aut auditu notum eſſe non dubitamus, quòd ſæpiſſimè, ſuadente antiquo hoſte, ſacerdotibus crimina diverſa objiciantur. Sed qualiter *c* ex eis ab his rationabilis examinatio, & ſatisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriæ Domini genitoris veſtri *d* Pipini, ſive priſcis temporibus à ſanctis patribus, & reliquis bonæ devotionis hominibus ſæpiſſimè ventilatum fuerit, nos tamen pleniter, & ad liquidum definitum reperire minimè quivimus. Noſtris quippe temporibus idipſum, à ſanctis Epiſcopis, & reliquis ſacerdotibus, & cæteris eccleſiaſticæ dignitatis miniſtris veſtris *e* in regnis, ſeu in aliis Deo degentibus, nobiſque unà, cum eis agentibus, ſæpiſſimè propter multas & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diverſis partibus venerunt, ventilatum eſt. Sed qualiter conſultu Domini & patris noſtri Leonis Apoſtolici, cæterorumque Romanæ eccleſiæ Epiſcoporum, & reliquorum ſacerdotum, ſive orientalium, & græcorum patriarcharum, & multorum ſanctorum Epiſcoporum, & ſacerdotum, nec non & noſtrorum 1 Epiſcoporum, omniumque cæterorum ſacerdotum, ac levitarum auctoritate, & conſenſu atque reliquorum fidelium, & cunctorum conſiliariorum noſtrorum conſultu definitum eſt, vos *f* omnes utriuſque ordinis miniſtros ſcire volumus. Statutum eſt namque ratione, & neceſſitate, ac auctoritate prædicta conſultu omnium, ut quotieſcunque cuiquam ſacerdoti crimen imponitur, ſi ipſe accuſator talis fuerit, ut recipi debeat (quia quales ad accuſationem ſacerdotum admitti debeant, in canonibus pleniter expreſſum eſt) ſi autem, ut dictum eſt, ille accuſator, qui canonicè eſt recipiendus, eum cum legitimo numero verorum & bonorum teſtium approbare in conſpectu Epiſcoporum poterit, canonicè dijudicetur: & ſi culpabilis inventus fuerit, canonicè damnetur. Si verò eum ſupraſcripto prætextu approbare ipſe accuſator minimè poterit, & hoc canonicè definiatur. Ipſe ergo ſacerdos, ſi ſuſpicioſus, aut incredibilis ſuo Epiſcopo, aut reliquis ſuis conſacerdotibus, ſive bonis & juſtis de ſuo populo, vel de ſua plebe hominibus fuerit, ne in crimine, aut in prædicta ſuſpicione remaneat, cum tribus, aut quinque, vel ſeptem bonis, ac vicinis ſacerdotibus, exemplo Leonis Papæ (qui duodecim 2 Epiſcopos in ſua purgatione habuit) vel eo amplius, ſi ſuo Epiſcopo viſum fuerit, aut neceſſe propter tumultum populi ineſſe proſpexerit, & cum aliis bonis & juſtis hominibus ſe ſacramento coram populo ſuper quatuor Evangelia dato purgatum eccleſiæ reddat. Si quis autem ſcire deſiderat, quales teſtes ad accuſationem ſacerdotum recipi debeant, & quidquid *g* de accuſatione faciendum ſit, pleniter in canonibus reperire poterit.

¶ *Apud collectores caput hoc ita refertur, quaſi acceptum ſit ex aliqua decretali epiſtola Leonis ad Carolum. Verùm ex lib. quinto capitularium, (ubi hoc ipſum eſt caput 34.) atq; ex ipſa etiam orationis forma ſatis conſtat editum fuiſſe hoc capitulare nomine Caroli Magni, ipſo Leone tertio conſulto, & cum conſilio multorum Epiſcoporum. Quod tamen pius princeps, quia ſibi juriſdictionem in Presbyteros arrogaſſe videbatur, libro ſeptimo capitularium, c. 281. emendavit, ita ſcribens.* Omnibus vobis, tam præſentibus, quàm & futuris ſcire cupimus, quia de conſultu ſedis Apoſtolicæ, & omnium noſtrorum Epiſcoporum, ac reliquorum ſacerdotum, atque maximè cunctorum fidelium noſtrorum de criminatorum purgatione ſacerdotum cauſam tractavimus, eamque cum teſtibus (ſicut in anteriori capitulari noſtro continentur) fieri decrevimus: quoniam neſciebamus eandem cauſam, à beato Gregorio Papa eſſe definitam. Nam cùm VVormaciæ generalem conventum habuiſſemus, allata eſt nobis à Riculfo Magontiacenſi metropolitano epiſtola beati Gregorii Papæ, in qua inter cætera continebantur hæc: [De Presbytero verò, vel quolibet ſacerdote, à populo accuſato, ſi certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbent veritatem jusjurandum erit in medio, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda, & aperta ſunt omnia, ſicque maneat in proprio gradu.] Iſta verò omnia, quia vires noſtras excedunt in judicio Epiſcoporum juxta canonicam ſanctionem definienda relinquimus, ut hæc, quando orta fuerint, ita definire ſatagant, ut nec ſecundum ſæculum juſtam reprehenſionem, nec penes Dominum (quod abſit) damnationem, ſed æterna beatitudinis, ipſo auxiliante, qui omnia infucata præſtat, præmia conſequantur.

1 ¶ Noſtrorum Epiſcoporum] *In vulgatis legebatur,* noſtrorum Romanorum Epiſcoporum: *ſed vox,* Romanorum, *abeſt non modò à capitulari, ſed etiam à vetuſtioribus Gratiani codicibus, & ab Ivone Pannormia autem habet* [noſtrorum Epiſcoporum, omniumque Romanorum ſacerdotum.]

2 ¶ Qui duodecim] *Hac uſque ad verſ.* habuit, *ſunt etiam apud cæteros collectores, ſed non in capitulari.*

3 pars. *Iuramento verò, candentis ferri, vel ferventis aquæ purgatio non eſt adjicienda.*

C. XX. ¶ *Candentis ferri, & ferventis aquæ judicium in eccleſia fieri prohibetur.*

Unde Stephanus quintus *Humberto* a *Epiſcopo Moguntino.*

COnſuluiſti *b* de infantibus, qui in uno lecto dormientes cum parentibus mortui reperiuntur, utrum ferro candente, aut aqua fervente, ſeu alio quolibet examine parentes ſe purificare debeant, eos non oppreſſiſſe. Monendi ſunt namque & proteſtandi parentes, ne tam tenellos ſecum in uno lecto collocent, ne negligentia qualibet proveniente ſuffocentur, vel opprimantur; unde ipſi homicidii rei inveniantur. Nam ferri candentis, vel aquæ ferventis examinatione confeſſionem extorqueri à quolibet ſacri non cenſent canones: & quod ſanctorum Patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinventione non eſt præſumendum. Spontanea enim confeſſione, vel teſtium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commiſſa ſunt regimini noſtro judicare. Occulta verò, & incognita illi ſunt relinquenda, qui *c* ſolus novit corda filiorum hominum. Hi autem qui probantur, vel confitentur talis reatus ſe noxios, tua eos caſtiget moderatio: quia ſi ille, qui conceptum in utero per abortum deleverit homicida eſt, quanto magis, qui unius ſaltem diei puerulum peremerit, homicidam ſe eſſe excuſare nequibit?

Hoc autem utrum ad omnia genera purgationis, an ad hæc duo tantùm quæ hic prohibita eſſe videntur, pertineat, non im-

a *Supra ea. Presbyter ſi à plebe. ca. ſeq.* b *cap. 5. cap. 34. Ivo p. 6. cap. 419. Pann. l. 5. cap. 3.* c *al. quoniam qualiter.* d *al. noſtri.] cap.* e *al. noſtri.] cap.* f *vobis omnibus.] cap.* g *al. quid.*

a *al. Lamberto.* b *Ivo p. 10. c. 27.* c *1. Reg. 16.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

merito dubitatur propter ſacrificium zelotypiæ, & illud Gregorii a [*Si vir, qui frigidæ naturæ eſſe dicitur, per verum judicium probare potuerit uxorem ſuam nunquam ſe cognoviſſe, ſeparetur ab ea.*]

C. XXI.

IN libro namq; Numerorum b *legitur Dominum præcepiſſe* c *Moyſi, ut loqueretur filiis Iſrael, & diceret eis,* [*Vir, cujus uxor erraverit, maritumq; contemnens dormierit cum altero viro, & id maritus deprehendere nequiverit, ſed latet adulterium, & teſtibus argui non poteſt, quia non eſt inventa in ſtupro, ſi ſpiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur, adducet eam ad ſacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem ſati farinæ hordeaceæ: non fundet ſuper eam oleum, nec imponet thus; quia ſacrificium zelotypiæ eſt, & oblatio inveſtigans adulterium. Offeret igitur eam ſacerdos, & ſtatuet coram Domino, aſſumetq; aquam ſanctam in vaſe fictili, & pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam. Cumq; ſteterit mulier in conſpectu Domini, diſcooperiet caput ejus, & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ. Ipſe autem tenebit aquas amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta congeſſit, adjurabitq; eam, & dicet: ſi non dormivit vir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto mariti thoro, non nocebunt tibi aquæ iſtæ amariſſimæ, in quas maledicta congeſſi. Si autem declinaſti à viro tuo, atq; polluta es, & concubuiſti cum altero viro, his maledictionibus ſubjacebis: det te Dominus in maledictionem, & exemplum cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat tuum femur, & tumens uterus tuus dirumpatur: ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & utero tumeſcente putreſcat femur tuum. Et reſpondebit mulier, amen, amen. Scribetq; ſacerdos iſta maledicta in libello, & delebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta congeſſit, & dabit ei bibere: quas cùm exhauſerit, tollet ſacerdos de manu ejus ſacrificium zelotypiæ, & elevabit illud coram Domino, imponetq; illud ſuper altare: ita duntaxat, ut prius pugillum ſacrificii tollat de eo quod offertur, & incendat ſuper altare, & ſic potum det mulieri aquas amariſſimas. Quas cùm biberit, ſi polluta eſt, & contempto viro adulterii rea, pertranſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computreſcet femur, eritq; mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo. Maritus* 1 *verò abſque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem ſuam. Quod ſi polluta non fuerit, innoxia erit, & faciet liberos.*

4 pars. *Sed qualibet hujuſmodi purgatio videtur eſſe inhibita, cùm in præmiſſa auctoritate Stephani Papæ dicitur* [*ſpontanea confeſſione, &c.*]

¶ *Capiti huic in vulgatis erat præpoſitum nomen Palea: ſed in omnibus, quæ collata ſunt, manuſcriptis habetur ſine ullo nomine paleæ, & quidem conjunctum cum præcedenti capite. Ac certè verſiculus,* Sed quælibet. *videtur indicare locum hunc Numerorum ab ipſo Gratiano recitatum fuiſſe.*

1 ¶ Maritus verò] *Hæc uſque ad verſ.* quod ſi. *ſunt huc tranſpoſita ex extremo ejuſdem quinti capitis Numerorum.*

C. XXII. ¶ *In novo teſtamento, monomachia non recipitur.*

Item ex decretis Nicolai Papæ.

MOnomachiam *d* verò in lege non aſſumimus, quam præceptam fuiſſe non reperimus: quia licet quoſdam iniiſſe legerimus, ſicut ſanctum David & Goliam ſacra prodit hiſtoria *e*, nuſquam tamen, ut pro lege teneatur, alicubi divina ſanxit auctoritas: cùm hoc, & hujuſmodi ſectantes, Deum ſolummodo tentare videantur.

¶ *Epiſtola ſcripta Carolo Regi patruo Lotharii, (ex qua caput hoc eſt acceptum) extat Romæ in codice ſæpè citato monaſterii Dominicanorum. In qua inter alia refertur, Lotharium, cùm ſcire vellet an Theuperga ſive Thietberga (ut vocat Rhegino) ipſius uxor adulterium patraſſet, voluiſſe duos homines monomachiam committere: ita ut ſi ille, qui partes Theupergæ tueretur, caderet, ipſa planè adulterii convicta cenſeretur. Hocq; valde reprehendit Nicolaus, docens hanc non eſſe legitimam rationem probandi crimina (quamvis in Longobardicis conſtitutionibus, & in Capitularibus habeatur) ſed potius nihil aliud eſſe, quam Deum tentare. Addit verò denegatam fuiſſe à Lothario Theupergæ juſtam purgationem, his verbis,* ſed de adulterio illa coram miſ- ſi noſtri præſentia purgare ſe voluit, ſed ipſe non annuit. *Totam hanc hiſtoriam deſcribit Rhegino lib. 2. Chronicorum. Ex his verò oſtenditur rubricam hujus capitis apud Gratianum nimis eſſe generalem, quippe cùm Nicolaus hoc tantum velit demonſtrare, non eſſe utendum monomachia ad purgationem.*

5 pars. *Contrà in* concilio VVormacienſi, *c. 15.*

C. XXIII. ¶ *Si furta in monaſterio fiunt, judicio monachi ſe expurgent.*

SÆpè *a* contingit, ut in monaſteriis furta perpetren- tur, & qui hæc committant ignorentur. Idcirco ſta- tuimus, ut quando ipſi fratres de talibus ſe expurgare debuerint *b*, Miſſa ab abbate celebretur, vel ab aliquo cui ipſe abbas præceperit, præſentibus fratribus, & ſic ex- pleta 1 Miſſa omnes communicent in hæc verba: Cor- pus Domini ſit mihi ad probationem hodie.

1 ¶ Sic expleta] *In hoc capite addita ſunt nonnulla ver- ba ex concilio, quæ à collectoribus videbantur omiſſa. Sed hic ... co ſatis viſum eſt, varietatem indicare. Nam in concilio ipſo* legitur, & ſic in ultima Miſſæ celebratione, pro expurga- tione ſua corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chri- ſti percipiant, quatenus ita inde innocentes ſe eſſe oſten- dant.

C. XXIV. ¶ *Quicunque de adulterio accuſatur, probabili judicio ſe expurget.*

Item in Saleguſtadienſi concilio, *c. 7.*

INterrogatum *c* eſt, ſi duo de adulterio inculpati fue- rint, & unus profitetur, & alter negat, quid inde agen- dum ſit? Decretum eſt à ſancto concilio, ut ille, qui nega- verat, probabili ſe judicio expurget, & qui profeſſus fue- rit, dignam pœnitentiam agat.

C. XXV. ¶ *Cùm plures de adulterio accuſantur, & unus cæteros purgare voluerit, omnes rei habeantur, ſi ipſe in judicio ceciderit.*

Item in eodem, *c. 14.*

STatuit *d* quoque ſancta ſynodus, ut ſi duo de adulte- rio accuſati fuerint, & ambo negaverint, & orent ... concedi, ut alter illorum utroſque divino purget judicio: ſi unus in hoc ceciderit *e*, ambo rei habeantur.

C. XXVI. ¶ *Pro ſingulis Miſſa celebretur, qui in aliquo crimine accuſantur.*

Item in concilio VVormacienſi, *c. 10.*

SI *f* Epiſcopo, aut Presbytero cauſa criminalis, ... eſt, homicidium, adulterium, furtum, & malefi- ... imputatum fuerit, pro ſingulis Miſſam celebrare 1 de- ... & communicare, & de ſingulis ſibi imputatis inno- ... tem ſe oſtendere *g*. Quod ſi non fecerit, quinquen- ... liminibus eccleſiæ extraneus habeatur.

1 ¶ Celebrare] *In concilio, & apud Burchardum, & Ivo- ... ſequitur:* & ſecretam publicè dicere.

Illud verò, quod Sixtus & Leo in fine ſuæ purgationis ad- ... runt, ex eorum exemplo intelligendum eſt: exemplo enim ſa- ... tisfactionis noluerunt cæteris præſcribere legem purgandi.

QVÆSTIO IV.

1 ps QVod verò quarto loco quærebatur, an ... teſtimonio Epiſcopus ſit condemnandus, ... rum auctoritate probatur. Sicut enim ...

a 33. q. 1. c. 1. & 2. b al. Numeri. c Num. 5. d Burc. l. 9. c. 51. Ivo p. 2. c. 187. e 1. Reg. 10.

a Burch. l. 11. cap. 66. b al. debeant. c Burchard. ... operis. Ivo p. 15. cap. 173. d Burch. ibid. Ivo part. 15. cap. ... e al. deciderit. f Burch. lib. 2. c. 199. Ivo p. 6. c. 272. g ... reddere.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN